

BME OMIKK
ENERGIAELLÁTÁS, ENERGIATAKARÉKOSSÁG
VILÁGSZERTE

44. k. 10. sz. 2005. p. 5–16.

Az energiagazdálkodás alapjai

Nemzetközi olajszámolások euróban?

Az olaj árát időtlen idők óta amerikai dollárban állapítják meg és számolják el világszerre. A dollár tartós értékvesztésének hatására ugyanakkor felerősödnek azok a hangok, amelyek más devizára, főleg az euróra való átállást követelik. Egy ilyen döntés hatalmas és beláthatatlan következményekkel járna a világgazdaság egészére, ezért csak sok szempont alapján mérlegelve, megalapozottan lehet meghozni. Összeállításunk szaúd-arábiai egyetemi kutatók vizsgálatai alapján veszi végig a szóba jöhető eredményeket, majd az elemzés alapján az OPEC vezetőinek adható tanácsokat.

Tárgyszavak: olajár; olajpiac; elszámolási deviza; OPEC.

Habár a széles körű nyilvánosság előtt ez ritkán jelenik meg, az OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries, az Olajexportáló Államok Szervezete) számos tagországa támogatja azt, hogy az árképzés és az elszámolás a nemzetközi olajpiacon ne amerikai dollárban, hanem euróban történjen. Ez a váltás történelmi jelentőségű lenne, és az üzletág méretei és globális kiterjedtsége miatt a megvalósítása roppant nehézségekkel járna. Az Európai Unió egyértelműen támogatja ezt az

elképzelést, de számos jelentős OPEC-en kívüli európai és ázsiai ország is az euró híve, portfólió-diverzifikálási okokból, illetve remélt gyógyírként a dollár folyamatos gyengülésére.

A váltás nagyon jelentős tovaryűrűző hatásokat váltana ki az olajexportáló és -importáló országok gazdaságára, a pénzpiacokra, az olajtermelő, petrokémiai, villamos és egyéb közművállalatok részvényeseire, az energiakeres-

kedelmi piacokra/tőzsdékre New Yorkban, Londonban, Szingapúrban, Rotterdamban, Tokióban és Dubaiban; nagy közvetett hatást gyakorolna továbbá az USA és az euróövezet általános üzleti versenyképességére. A döntés súlyának megfelelően sokféle és releváns szempont mérlegelésére van szükség. Az itt következő összeállítás szaúd-arábiai egyetemi kutatóközpontok tanulmányai alapján bemutatja a szóba jöhető szempontokat, illetve a két „versenyző” deviza teljesítményét ezen szempontok szerint, majd racionális javaslatokat ismertet. Kérdés persze, hogy a politikai döntésekben mekkora a ráció szerepe ...

Történelmi érvek – pro és kontra

A múltban számos érv elhangzott mind a dollár mellett, mind ellene. Íme ezekből egy-egy csokorra való.

Korábbi érvek a dolláralapú árképzés és elszámolás mellett

- A politikai érvek közül Szaúd-Arábia és az Öbölmenti Arab Államok Együttműködési Tanácsának (Cooperation Council of the Arab States of the Gulf, GCC) több másik tagja – amelyek tagjai egyben az OPECnek is – korábban gyakran hangoztatták, hogy érdekük az USA és valutájának támogatása,

ellenszolgáltatásként azért, hogy az USA katonailag támogatja őket szomszédaik, mint például Irak vagy Irán vélt vagy valós fenyegetése ellen.

- További politikai érvként számos OPEC-tag arab ország azért nem támogatta a dollár felváltását más devizával, mert azt remélte, hogy ezzel befolyást tud gyakorolni az Egyesült Államokra annak elérésére, hogy az USA az elfogulatlan közvetítő szerepét játssza az arab-izraeli konfliktusban.
- Számos OPEC-tagország úgy vélte, hogy a dollár leváltása a nemzetközi pénzügyi rendszer egyre erősödő instabilitását okozta volna.
- Számos OPEC-tagország attól tartott, hogy a váltás károkat okozna a szervezet külföldi beruházásaiban.
- Újabban gyakran elhangzott az az érv is, hogy mivel ma már a kereskedelem az USA-val és a dollárhoz kötött devizájú országokkal viszonylag kicsi, a dollár értékvesztésének hatása nem is olyan jelentős.
- Egyedül a dollár képes az olaj hatalmas világpiacán az elszámolási deviza szerepét betölteni.
- Nagy-Britannia és Japán nem hajlandó devizáját átengedni elszámolási devizaként, mert nem akarják elveszíteni az ellenőrzést a pénzkibocsátás fölött, miközben meg-

növekedett számú központi bank, befektető és spekuláns nagy összegeket birtokol belőlük.

- A tartós értékvesztés dacára, a dollár mint tartalékvaluta továbbra is a nemzetközi befektetések és kereskedelem domináns devizaneme.

Korábbi érvek a dolláralapú árképzés és elszámolás ellen

- A politikai érvek közül gyakran hangoztatták azt főleg az OPEC szocialista tagjai, hogy az USA politikai alapon ellenséges érülettel viselkedik velük szemben.
- További politikai érv az, hogy az USA elfogult Izrael javára az arab-izraeli konfliktusban.
- A legmasszívabb gazdasági érv az, hogy a dollár leértékelődése miatt az OPEC bevételei csökkennek, mind az olajeladásokon, mind az értékpapírokon és a közvetlen külföldi befektetéseken.
- A dollár leértékelődése közvetve csökkenti az OPEC által a „fejlődő” (azaz elmaradott) országoknak juttatott fejlesztési támogatások (official development assistance, ODA) értékét is.
- A dollár folyamatos értékvesztése oda vezetett, hogy számos ország függetlenné tette saját devizáját tőle, ami tovább csökkentette a amerikai valuta iránti bizalmat.

- A dollár árfolyamának folyamatos csökkenése arra ösztönözte Japánt és sok más fejlett országot, hogy csökkentse a központi bank dollártartalékait és az állam dollárban denominált portfólióját. Ez lavinaként könnyen meggyengítheti a nemzetközi pénzügyi rendszer stabilitását, és a vele szembeni bizalmat.

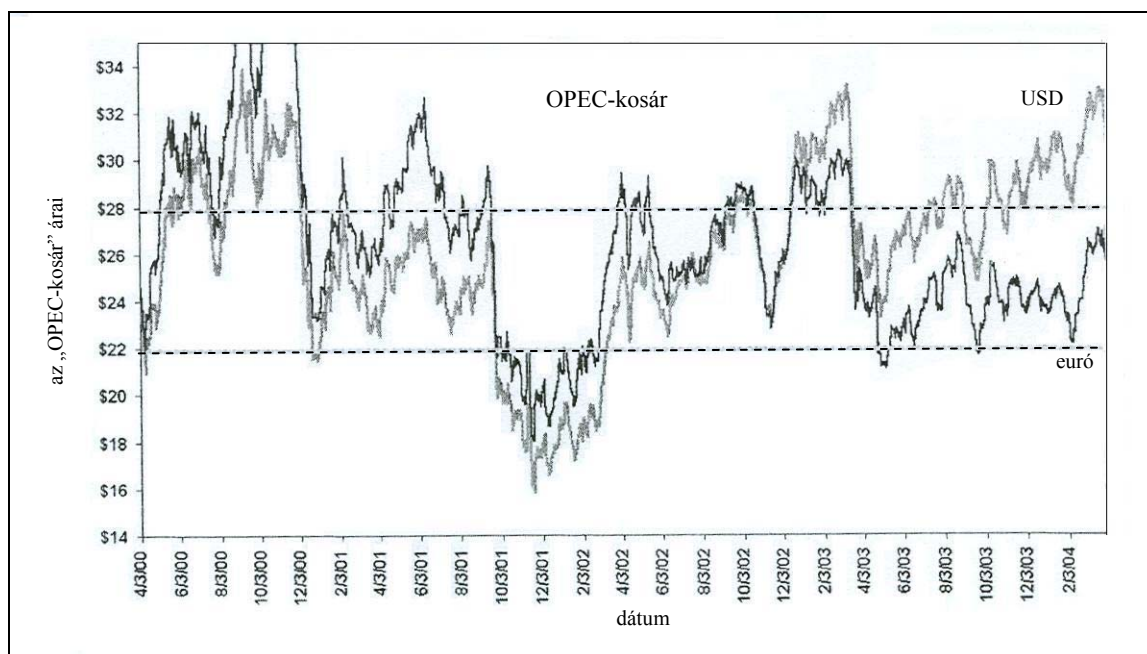
Az OPEC veszteségei – mostanáig

A dollár az elmúlt években igazi mélyrepülést mutatott be: 1995-től 2004-ig a japán jenhez képest 300%-kal gyengült, a svájci frankkal szemben 172%-ot veszített értékéből, a német márkával szemben (2000-ig, annak „kimúlásáig”) 170%-ot. Az euróval szembeni értékvesztés mértéke 35% annak fennállása alatt, vagyis 2000-től kezdve. Egyes elemzők azt vallják, hogy a dollár kb. 40%-kal túlértékelt, ami további jelentős devalválódást hozhat magával. A mélyebb vizsgálatok azt mutatják, hogy a dollár értékvesztését olyan gazdasági fundamentumok okozzák, mint az adócsökkentés és a főként emiatt bekövetkező költségvetési deficit, a folyó fizetési mérleg hiánya, a nagy katonai kiadások, az alacsony kamatláb és a beruházások csekély aránya. A kormányzat nem tesz erőfeszítéseket a leértékelődés ellen, egyrészt mert a fundamentális okok ellen tar-

tósan nem lehet, másrészt pedig a deviza devalválódása jót tesz az exportnak, ennek növekedése pedig a foglalkoztatási helyzet javulását hozhatja magával.

A dollár gyengülése az olajpiacon is megtette hatását. Mivel nincs az OPEC-ben sem kötelező előírás az üzletkötések devizanemére, jó néhány ország magára vállalta az úttörő szerepét az euróban kötött üzletek terén: Irak Szaddam Husszein bukása előtt nem sokkal teljesen átállt az euróban való elszámolásra, és Irán, Malajzia és az Egyesült Arab Emírátsok is lebonyolított már euróban fizetett olajleadásokat.

Az 1. ábra az „OPEC kosár” (az OPEC tagjai különféle minőségű olajainak áraiból képzett, mennyiséggel súlyozott átlagár) alakulását mutatja be dollárban és euróban. 2000 elejétől 2002 júniusáig a dollár erősödött, ezért az olaj ára magasabb volt dollárban kifejezve. Ezután a tendencia megfordult, és azóta az olajért kapott ár kevesebb eurót ér. Az elszámolási deviza értékvesztése különböző mértékben érintette az egyes olajexportáló országokat, amint azt az 1. táblázat szemlélteti. A 2000–2003 közötti időszakban az olajleadásokkal súlyozott devalválódás a legkevésbé érintette az Egyesült Arab Emírátsokat, Irakot és Omant, a legerősebb hatással Bahreinre, Katarra és Líbiára volt.

1. ábra Az „OPEC-kosár” árai dollárban és euróban

A dollárnak az olajexport mennyiségével súlyozott értékvesztése 2000 és 2003 között az egyes olajexportáló országoknál

Ország	2000	2001	2002	2003	2000–2003
Algéria	3,29	2,91	-1,79	-7,12	-10,71
Bahrein*	1,62	2,20	-8,30	-6,56	-11,44
Indonézia	2,58	2,10	-3,92	-10,71	-9,95
Irán	1,92	1,62	-5,76	-4,16	-6,38
Irak	2,34	3,75	-5,73	-4,01	-3,65
Kuvait	1,52	2,63	-5,49	-5,60	-6,94
Líbia	3,74	-1,59	-7,33	-5,72	-10,40
Nigéria	0,38	1,12	-5,80	-4,80	-9,05
Oman*	2,42	3,04	-4,36	-5,07	-3,98
Katar	1,73	2,98	-8,47	-7,28	-11,04
Szaúd-Arábia	1,92	2,62	-7,23	-7,11	-9,80
Egyesült Arab Emírátsok	2,84	5,44	-5,46	-4,95	-2,14
Venezuela	1,31	0,98	-3,64	-2,98	-4,33
OPEC-átlag					-6,94

* nem OPEC-tag

Dollár vagy euró – a devizák értékelésének szempontjai

A továbbiakban az egyes szempontok következnek, amelyek alapján egy ilyen nagy horde-rejű döntést megalapozott módon lehet meghozni. Az egyes szempontok elemzésekor a versenyzők teljesítménye is terítékre kerül. Az elemzés a nemzetközi pénzügyi és gazdasági adatok széles körén alapul, amelyek forrásai az IMF, a Világbank, a BIS, az OECD, az IEA, az UNCTAD, az OPEC és a TI (a rövidítések egy részének feloldására a későbbiekben sor kerül, a többit hely hiányában az Olvasóra bízunk). A legfontosabb kritériumok a következők:

- a valuta nemzetközi szerepe állami tartalékvalutaként,
- azon országok száma, amelyek az adott valutát használják saját valutájuk meghatározásakor ún. horgonyvalutaként,
- az adott valutában denominált pénzügyi eszközök (részvények, kötvények, opciók, swapek, futures stb.) összesített értéke a világpiacon,
- a valuta szerepe az olajkereskedelmi infrastruktúrában,
- Nagy-Britannia és Norvégia súlya (mint nem eurót használó európai olajtermelők),
- a valuták egymáshoz viszonyított várható jövőbeli értéke a fundamentumok alapján,

- az OPEC kormányai beállítódásának várható változása,
- az export alakulása az USA-ba és az euróövezetbe,
- az USA és a fontosabb európai országok helye a korrupciós világranglistán,
- a valutaárfolyamok hatása a gazdasági versenyképességre.

A továbbiak e szempontok részletesebb kifejtését tartalmazzák. Az egyszerűség kedvéért (és a különbségek precíz kifejtése helyett) a deviza és valuta kifejezéseket egymás szinonimájaként használjuk 'adott ország nemzeti fizetőeszköze' értelemben.

A valuta nemzetközi szerepe állami tartalékvalutaként

Azt biztonsággal feltételezni lehet, hogy komoly nemzetközi bizalom övezi azt a pénznemet, amelyet kiterjedten használnak idegen országok központi bankjai tartalékvalutaként. Minél több ország minél nagyobb tételekben teszi ezt, annál nagyobb az adott pénznem nemzetközi elismertsége. A 2. táblázat a két vizsgált devizanem részarányának időbeli ala-

kulását mutatja, mint a világ összesített tartalékvalutáinak hányadát. Jól látható az a tendencia, hogy a dollár folyamatosan veszít súlyából, az 1999-es 70%-ról 2003-ra 58%-ra csökkent részaránya, és a 2005. év végére súlyja várhatóan 50%-ra csökken. Éppen fordított az euró fejlődése: 10%-ról 23%-ra nőtt részaránya, 2005. végére 31% várható. A kettős tendencia fő okai:

- a dollár folyamatos leértékelődése,
- az euró megjelenése mint erős konkurencia,
- Japán, Ausztrália és Új-Zéland diverzifikálási törekvései.

További információkat adhat az adott deviza tartalékként való elismertségéről az a súly, amelyet az IMF, a Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fund) SDR (special drawing rights, különleges lehívási jogok) nevű valutakosarában betölt – ez a tulajdonképpen mesterséges devizának tekinthető formáció képezi ugyanis a Valutaalap pénzügyi elszámolásainak alapját. A kosár összetétele néhány évenként változik, következő változtatását 2006 elejére tervezik. A 3. táblázat a legutóbbi két periódus összetételét mutatja be.

2. táblázat

A dollár és az euró aránya a világ összesített valutatartalékaiban

	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
dollár	70,0	68,0	68,3	64,8	58,0	54,0	50,0
euró	10,0	11,0	13,0	14,6	23,0	27,0	31,0

*becslés

3. táblázat
Az SDR összetétele

	1996–2000	2001–2005
USA dollár	39	45
euró*		29
német márka	21	
francia frank	11	
japán jen	18	15
font sterling	11	11

* 1999 január 1.-én a német márkát és a francia frankot a rögzített árfolyamok arányában az euró váltotta fel.

Az SDR-beli részarány tendenciája ellentétes a tartalékvalutáknál tapasztaltakkal, bár pontosabban megvizsgálva 2000-ig (amikor az SDR összetételének változtatását eldöntötték) a csökkenés ott csak kismértékű volt, a dollár mint tartalékvaluta tévesztése később erősödött fel. A szakértők előrejelzései szerint az SDR arányainak jövő év elején esedékes átrendezése a dollár gyengülését fogja magával hozni.

Horgonyvaluta

Horgonyvalutának azt a pénznemet nevezik a nemzetközi pénzvilágban, amelyhez egy-egy (általában kisebb) ország lehorgonyozza, köti a sajátját, vagyis amelyhez viszonyított árfolyamát állandó szinten tartja (vagy legalábbis erre törekszik). A második világháborút követő években az amerikai dollár volt a legmeghatározóbb horgonyvaluta, a későbbiekben viszont egyre kisebb lett a 'zöldhasú' ezen szerepe. Jól mutatja ezt a dollárhoz kötött devizájú orszá-

gok számának alakulása: 1978-ban 44, 1987-ben 38, 1994-ben 20, ma 17 az összesen 171 független, saját devizával rendelkező állam közül. A dezertálók vagy egy másik devizához, zömmel az euróhoz kötötték sorsukat, vagy egy valutakosárhoz. A merev kötődés is fellazult, gyakori a lebegtetés, vagy az adott sávon belüli 'szabályozott lebegtetés'.

A deviza súlya a nemzetközi pénzpiacokon

A világ pénzpiacain a legkülönbözőbb pénzügyi termékeket mindig egy bizonyos devizában lehet jegyezni és elszámolni, szakkifejezéssel adott devizában denominálják azokat. Az azonnali és határidős, opciós és csere (swap), fedezeti (hedge) stb. instrumentumok száma szinte korlátlan, a pénzügyi világpiac összesítése a sokféleség miatt igen nehéz. Külön svájci bank, a Bázelen székelő BIS (Bank of International Settlements, Nemzetközi Fizetések Bankja) foglalkozik a pénzpiac szabályozásával, aminek fontos része az adatgyűjtés, a folyamatok elemzése. A BIS negyedévenként kibocsátott jelentései szerint például az euróban jegyzett kereskedelmi értékpapírok kibocsátása már 2003-ban jóval meghaladta a dollárban, fontban és jenben jegyzettekét együttesen. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a kötvények világpiacán is, bár itt a dollár még jobban tartja magát. Az ún. OTC (bankközi) deviza-alapú származékos ügyletekben a dollár

első helye töretlen, de ezen belül például az egyetlen deviza árfolyamához kötött származékos ügyletek piacán az euró átvette a vezető szerepet 2001 és 2003 között. A részvényekhez kötött sokféle származékos ügyletnél az euró domináns szerepet játszik.

A deviza szerepe a nemzetközi olajkereskedelmi infrastruktúrában

A hagyományok alapján az olaj nemzetközi kereskedelme egyértelműen a dollárhoz kötődik, számos gazdasági, politikai és kereskedelmi hagyománybeli ok miatt. Az OPEC vezetői szerint a hagyományos status quo megváltoztatása nagyon nehéz lenne. Az árképzés és árközlés is dollárban történik a résztvevők termékeiből képzett kosárra számítva, különféle képletekkel figyelembe véve a piac olyan jellemző kőolajfajtáit, mint a Brent, a West Texas Intermediate vagy a Dubai, amelyek mindegyikének árait dollárban adják meg. A kereskedelem mind magával az olajjal, mind az olajhoz kötődő sokféle származékos pénzügyi termékkel dollárban zajlik a fontos olajtőzsdéken, mint a New York Mercantile Exchange, a londoni International Petroleum Exchange vagy a Singapore Futures Exchange. A fontos helyszínek közül egyedül a tokiói tőzsde (Tocom) használja a jent az olajjal kapcsolatos származékos üzletek elszámolására, en-

nek súlya a teljes piacon azonban nem túl jelentős.

Nagy-Britannia és Norvégia szerepe

Mindkét ország tagja az Európai Uniónak, de saját elhatározásából nem tagja az euróövezetnek, ragaszkodik saját devizájához. Az ebben az összeállításban taglalt dilemmában azért játszanak fontos szerepet, mert az északi-tengeri lelőhelyeken jelentős az olajkitermelésük és -tartalékaik. A piacon különösen Nagy-Britannia hagyományos szerepe fontos, a Brent alapfajta és az International Petroleum Exchange tőzsde egyaránt angolok. Az elemzők zöme egyetért abban, hogy ha Nagy-Britannia és Norvégia csatlakoznának az euróövezetbe, az egymagában eldöntené a dollár-euró dilemmát, mégpedig nyilvánvalóan az euró javára. Nagy-Britannia közvetlen befektetései az USA-ban szintén fontos tényezői a nemzetközi olajpiacnak. Az összes USA-beli külföldi befektetésnek (2003-ban például 320 Mrd USD) 25%-a Nagy-Britanniából származik, ez a legnagyobb egyedi részarány a befektető országok rangsorában. A British Petroleum, a Shell és számos más nagyvállalat révén e befektetések jelentős része az amerikai olajipart gazdagítja. Az olajgazdaság átállítása az euróra káros hatással lenne ezekre a befektetésekre.

Az alapvető gazdasági folyamatok szerepe

A piacok ingadozhatnak, de az alapvető gazdasági folyamatok, a fundamentumok a meghatározóak. A világgazdaság legnagyobb szereplőinek legfontosabb makrogazdasági jellemzőit a 2003–2005 évek időszakára a 4. táblázat mutatja be. Az abszolút, illetve a bruttó hazai termékre vetített számok közül sok az USA esetén szinte riasztó: nagy folyó fizetési mérleghiány (a GDP 5,5%-a), nagy kereskedelmi mérleghiány (a GDP 5,2%-a), hatalmas halmozott államadósság (7100 Mrd USD, a GDP 70%-a), amelynek 23%-a külföldiek kezén van. Az államadósság riasztó sebességű növekedését a Bush-adminisztráció az adócsökkentéssel és a (főleg honvédelmi és belbiztonsági) kiadások egyidejű növelésével okozta. Az ország teljes eladósodottsága eléri a kolosszális 37000 Mrd USD-t. Mindemelllett a megtakarítások aránya minimális. Az euróövezetben is található számos kevésbé jó mutató: a munkanélküliség megközelíti a 9%-ot, a GDP növekedési üteme a szerény 1,5% és 2,5% között mozog, az infláció 1,5%-ra csökken. A fundamentumok terén tehát megosztott a kép: számos mutató terén az USA jobban teljesít (a GDP növekedési üteme, infláció, munkanélküliség, reálkamat), másoknál viszont Európa a jobb (folyó fizetési mérleg, kereskedelmi mérleg, pénzügyi egyensúly, teljes adósság).

4. táblázat

A világgazdaság főszereplői makrogazdasági mutatói

	2003 (%)	2004 (%)	2005 (%)*
<i>GDP növekedése reálértéken</i>			
USA	3,1	4,7	3,7
Japán	2,7	3,0	2,8
eurozóna	0,5	1,6	2,4
OECD	2,2	3,4	3,3
<i>Infláció</i>			
USA	1,7	1,7	1,6
Japán	-2,5	-1,8	-1,1
eurozóna	2,0	1,7	1,7
OECD	1,9	1,7	1,6
<i>Munkanélküliség</i>			
USA	6,0	5,5	5,2
Japán	5,3	5,0	4,6
eurozóna	8,8	8,8	8,5
OECD	7,1	6,9	6,7
<i>Folyó fizetési mérleg</i>			
USA	-4,9	-4,7	-4,8
Japán	3,1	3,8	4,4
eurozóna	0,4	0,5	0,6
OECD	-1,2	-1,0	-1,0
<i>Korrigált pénzügyi mérleg</i>			
USA	-4,2	-4,6	-3,9
Japán	-7,5	-7	-7
eurozóna	-1,7	-1,6	-1,8
OECD	-3,4	-3,5	-3,2
<i>Rövidtávú kamatláb</i>			
USA	1,2	1,3	2,9
Japán	0	0	0
eurozóna	2,3	1,7	1,8
<i>Világkereskedelem növekedése</i>	4,5	8,6	10,2

* becslés

Várható-e változás az OPEC kormányainak beállítódásában?

Rövid távon semmiképpen. A legbefolyásosabb tag, Szaúd-Arábia pénzügyi unió létreho-

zásáról állapodott meg Kuvaittal, Katarral és az Egyesült Arab Emírátsokkal 2010-es kezdettel, amelynek keretében az amerikai dollárhoz kötött közös valutát is terveznek bevezetni. Irán és Venezuela hagyományosan erősen kötődnek a dollárhoz, és ezen nem terveznek változtatni. A 'zöldhasú' korábbi legádázabb ellenfelei közül Irak amerikai megszállása óta érthető módon visszakozott, Líbiára pedig erős politikai nyomás nehezedik a nyugattal ellentéves külpolitikája megváltoztatása érdekében, az akciók koordinálójá pedig az Egyesült Államok.

Az olajexport alakulása az USA-ba és az euró-övezetbe

Az Európai Unió fő ellátója olajjal és olajtermékekkel az OPEC. Ha ez a tendencia folytatódik vagy akár fokozódik, ez fontos érv lehet az euróra való átállás mellett. Az USA és Európa körülbelül egyforma mennyiséget, naponta 5,2 millió hordó olajat importál az OPEC tagországaiból. A szakértők egybehangzó becslései szerint az EU bővítése az Unió olajimportjának növekedését okozza, ami Európa arányának növekedéséhez vezethet az OPEC vevői között. Az export mostani arányai tehát nem szolgáltatnak érvet az elszámolási deviza megváltoztatásához, de a tendenciák középtávon már e helyzet megváltozását vetítik előre.

Az USA és a fontosabb európai országok helye a korrupciós világranglistán

A dollárba vetett bizalom alapja az USA-ba vetett nemzetközi bizalom. Néhány elemző szerint az USA gazdasága nem teljesen „átlátászó” és nem teljesen mentes a korrupciótól. A korrupció mértékét természetesen annak természete miatt nem lehet teljesen objektív módon megítélni, de azért léteznek a teljes objektivitást megközelítő módszerek. A Transparency International (TI) nevű nemzetközi szervezet például rendszeresen közzéteszi korrupciós indexét (Corruption Perception Index, CPI), amely az országok rangsora a korrupció elterjedtsége alapján. A rangsort számos üzleti döntéshozó, kutató és kockázatelemző kikérdezése alapján állítják össze, minden megkérdezett beszámol mind saját országában, mind külföldön szerzett tapasztalatairól. Az 5. táblázat a CPI index 2003-as rangsorát mutatja be, a korrupció növekedésének sorrendjében, az index tehát a korrupciótól való mentességet méri, vagyis csökken a korrupció növekedésével. A 15 „rég” EU-tagállam közül 10 jobb helyezést ért el az Egyesült Államoknál, az élen is egyikük, Finnország áll. Öt tagállam korruptabbnak bizonyult, köztük az alapító Franciaország és Olaszország is.

5. táblázat
Az USA és az európai államok korrupciós
rangSORA a CPI index alapján, 2003

Helyezés	Ország	CPI
1.	Finnország	9,7
2.	Izland	9,6
3.	Dánia	9,5
6.	Svédország	9,3
7.	Hollandia	8,9
8.	Norvégia	8,8
8.	Svájc	8,8
11.	Luxemburg	8,7
11.	Nagy-Britannia	8,7
14.	Ausztria	8,0
16.	Németország	7,7
17.	Belgium	7,6
18.	Írország	7,5
18.	USA	7,5
23.	Franciaország	6,9
23.	Spanyolország	6,9
25.	Portugália	6,6
35.	Olaszország	5,3
50.	Görögország	4,3

A valutaárfolyamok hatása a gazdasági versenyképességre

Amint az közismert a nemzetközi gazdaságtan alapismeretei közül, az alacsony árfolyam kedvez az exportnak, a magas viszont hátrányos e szempontból. Az EU országainak ezért nem áll érdekében az euró minden határon túli erősödése, az USA-nak a dollár gyengülési folyamata viszont a presztizsvesztéstől eltekintve alapvetően jót tesz. A mostani folyamatok állandósulása rögzítené, sőt fokozná Európa hagyományos lemaradását az USA mögött a termelékenység és versenyképesség terén.

Következtetések

Mint általában minden bonyolult kérdésben, a „dollár vagy euró legyen az olajpiac meghatározója?” kérdésében is ellentmondóak a különféle szempontok szerinti válaszok. Összefoglalóan el lehet mondani, hogy habár az euró egyre inkább előretör, a dollár még őrzi vezető helyét a nemzetközi pénzügyvilágban. Igaz ez a tartalékvaluta és a horgonyvaluta szerepkörében egyaránt. A pénzügyi piacokon ugyanakkor az euró komoly szegmenseket elhódított már, míg sok pénzügyi részpiacon a ’zöldhasú’ keményen tartja magát. Az olaj világpiacán a dollár hagyományai nagyon erősek, de Nagy-Britannia és Norvégia esetleges csatlakozása az eurozónához könnyen átbillentheti a mérleget a közös európai deviza javára. A gazdasági fundamentumok, különösen a különféle eladósodási mutatók egyértelműen az amerikai valuta ellen szólnak, az OPEC tagállamainak vezetése ugyanakkor ma egyértelműbben az USA mellett áll, mint a korábbi években. Ez persze gyorsan megváltozhat, különösen Amerika közel-keleti konfliktusban játszott szerepének függvényében. A korrupció mértéke a két deviza közötti választásra nem ad egyértelmű választ, bár a CPI indexben elért helyezése gyengíti az USA önjelölt modellországgént játszott szerepét a korrupció elleni nemzetközi harcban. A nemzetközi versenyképesség terén vitathatatlan az USA fölénye,

és az árfolyamok trendje ezt csak erősíteni látszik.

Az egyszerűen fogalmazva patthelyzet alapján a szaúd-arábiai egyetemi kutatók az euróra való áttérés helyett rövid-középtávon a következő alternatívák egyikét javasolják az OPEC vezérkarának:

- Az OPEC országai, vállalatai egyenként alkalmazzanak pénzügyi fedezeti technikákat (hedge, opció, swap stb.) az árfolyamváltozások káros hatásának kivédésére.
- Belső mesterséges fedezeti mechanizmus kialakítása: ha a dollár kilép egy meghatározott árfolyamsávból, a közösség egységesen „utánahúzza” az olajárak sávját.
- Az olaj árának nem egy konkrét devizához, hanem valamilyen devizakosárhoz való kötése. Itt szóba jöhet a dollárból és az euróból például fele-fele arányban álló kosár,

vagy az IMF által preferált és nemzetközileg elismert SDR.

A politikusok ritkán szoktak a tudósokra hallgatni. Talán az OPEC vezetői kivételek ez alól, és elfogadják az itt vázolt alternatívák egyikét. Főleg a másodikhoz vagy a harmadikhoz kell politikai bátorság.

Összeállította: Kis Miklós

Irodalom

- [1] Essayad, M.; Algahtani, I.: Policy issues to substitution of the US dollar in oil pricing. = International Journal of Energy Issues, 23. k. 1. sz. 2005. p. 71–92.
- [2] Essayad, M.; Marx, D.: OPEC and optimal currency portfolios. = Oil, Gas & Energy Quarterly, 49. k. 2. sz. 2001. p. 363–384